

2. ÜNİTE: BEŞERİ SİSTEMLER .

Nüfus Özellikleri

Sınırları belli bir alanda yaşayan insan sayısına **nüfus** denir. Dünya tarihinde ilk nüfus sayımı yapan ülke Danimarka olmuştur. Ülkedeki asker sayısını öğrenmek için bu sayımı gerçekleştirmişlerdir. Osmanlı döneminde ilk nüfus sayımı II.Mahmut zamanında yapılmıştır. Cumhuriyet dönemi Türkiye’de ise ilk nüfus sayımı 1923 yılında yapılmıştır.

Nüfus sayımları sonucunda;

- » Nüfusun sayısı
- » Artış hızı
- » Yaş grupları
- » Cinsiyet durumu
- » Eğitim durumu
- » iç ve dış göçler
- » nüfusun sektörel dağılımı

Bir ülkenin nüfusunun niteliklerini bilmesi, kalkınma önceliklerini belirlemesi açısından önemlidir.

Yeryüzünde nüfus dağılımını etkileyen faktörler:

- » iklim ve bitki örtüsü
- » Yükselti ve yer şekilleri
- » Denizler, göller, akarsular
- » Yer altı zenginlikleri
- » Toprak verimlilikleri
- » Enlem

Dünyada nüfus dağılımına kıtalar genelinde bakıldığında en sık nüfusa sahip alan kıta Asya kıtası en az nüfusa sahip kıtaların başında ise Avustralya ve Afrika kıtası gelmektedir. Asya kıtasında özellikle Çin, Hindistan, Endonezya, Malezya, Pakistan gibi ülkelerde nüfusun 1 milyar ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Buna karşılık Avustralya kıtasında nüfus seyrek. Çünkü kıta bir ada olup diğer kıtalarla bağlantısı kopuktur. Ayrıca kıtada çöl iklimi,tropikal iklim ,Akdeniz iklimi gibi değişik iklimlerin bulunması yaşamı zorlaştırır.

Afrika kıtasında ise aşırı kuraklık ve sıcaklıkların yüksek olması insan yaşamını zora koşturmaktadır. Yiyecek kaynaklarının kıt olması sağlık koşullarının yetersiz olması kıta üzerindeki ülkelerde iç karışıklıkların yaşanması bu ülkelerdeki yaşam süresinin kısa olmasına etki etmektedir. Avrupa kıtasında ve Kuzey Amerika kıtalarında ise Sanayi sektörünün gelişmesi teknolojinin kullanılması buradaki nüfusun kalitesini artırmıştır. Bu kıtalarda nüfus yapısı sıktır. Ancak daha çok dışarıdan gelen göçlerle nüfusları artmaktadır.

Dünya Nüfusunun Tarihsel Değişimi

Tarih boyunca insan sayısını belirlemeye yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan nüfus sayımları ile ilgili bilgiler, geçmişte uygulanan ekonomik faaliyetlere, bunun besleyebileceği nüfus miktarına, yaşanan alanın özellik ve uzantılarıyla ilgili arkeolojik delillere dayandırılmaktadır. Ancak kesin olan, insanlık tarihi boyunca Dünya nüfusunun sürekli arttığıdır.

2000 yıl kadar önce, Dünya nüfusunun 300 milyon olduğu tahmin edilmiştir. Nüfus artış oranı başlangıçta yavaştır. Nüfusun ikiye katlanması yani 600 milyonu bulması 1600 yıl sürmüştür. Dünya nüfusu, 1804 yılında bir milyara ulaşmıştır. 1960’da 3 milyar civarında olan Dünya nüfusu 39 yılda ikiye katlanarak, 1999’da 6 milyara ulaşmıştır. Birleşmiş Milletler’in verilerine göre, 2015 yılında Dünya nüfusu 7,5 milyara ulaşmıştır. Yine Birleşmiş Milletlerin verilerine göre, 2054 yılına kadar Dünya nüfusunda hızlı bir artış olacağı, 2054 yılından sonra ise bu artışın yavaşlayacağı tahmin edilmektedir.

Nüfus bilimi uzmanları, tarihi çağlar boyunca nüfus artışında üç büyük sıçrama döneminin yaşandığını belirtmektedir.

» Birincisi, yaklaşık iki milyon yıl önce insanların alet yapımını keşfetmesiyle yaşanmıştır. Böylece yetersiz beslenme azalmış ve vahşi hayvanlara karşı mücadelede önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu durum nüfus artışını olumlu yönde etkilemiştir.

» İkinci sıçrama yaklaşık on bin yıl önce yaşanmıştır. İnsanların yerleşik hayata geçerek tarımla uğraşmaları ve hayvanları evcilleştirmeleri nüfusun hızla artmasına neden olmuştur.

» Üçüncü sıçrama Sanayi Devrimi ile gerçekleşmiştir. Bu dönemde Avrupa’da yaşam düzeyinin yükselmesi, iletişim

ve taşımacılıkta önemli gelişmelerin yaşanması, tıp alanında ilerlemelerin olması ortalama yaşam süresinin uzamasına ve ölüm hızının düşmesine neden olmuştur. Bu durum, nüfusun hızla artmasına neden olmuştur.

Özellikle 1750 – 1850 yılları arasında gerçekleşen Sanayi Devrimi, nüfus artışı kadar nüfusun dağılışını ve demografik özelliklerini de değiştirdi. Sanayi Devrimi'yle birlikte en önemli nüfus artışı ve değişimi Avrupa Kıtası'nda yaşanmıştır. 1950 – 2000 yılları arasında Dünya'da önemli nüfus artışı meydana gelmiş, âdeta nüfus patlaması yaşanmıştır. Fakat Dünya nüfusu artmasına rağmen artış hızı, 1970 yılından günümüze kadar giderek azalmaya başlamıştır. 2010 yılında 6,8 milyara ulaşan Dünya nüfusu, yedi yıl sonra 2017'de 7,5 milyarı geçmiştir. Dünya nüfusunun 2070 yılında 9 milyara ulaştıktan sonra azalması beklenmektedir.

Hızlı nüfus artışı, genellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerde nüfus artış hızı oldukça düşüktür. Bunun en önemli nedeni ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi, şehirleşme oranlarının yüksek olması, nüfus planlamasının yapılması ve kadınların çalışma hayatına girmesidir. Sanayi Devrimi'nden bugüne Dünya nüfusu yaklaşık 800 milyondan 7,6 milyara çıkmıştır.

Nüfusun Dağılışı, Nüfus Yoğunluğu ve Nüfus Piramitleri

Nüfusun Dağılışı

Nüfusun yaş ve cinsiyet özelliği,
Nüfusun eğitim durumu,
Çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı,
Kır ve şehir nüfusunun dağılımıdır.

Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Genel olarak üç gruba ayrılır. Bunlar;

0-14 yaş çocuk (genç) nüfus
15-64 yaş yetişkin nüfus
+65 yaş ise yaşlı nüfus olarak ifade edilir.

Cinsiyet Yapısı

Genellikle ülkelerin kadın ve erkek nüfuslarının birbirine yakın olduğu görülür.

Yoğun göç olaylarının yaşandığı yerlerde göç olayına genelde erkekler katıldığı için; göç veren yerlerde kadın nüfus, göç alan yerlerde ise erkek nüfus oranı fazladır.

Eğitim Durumu

Ülke kalkınmasında etkili olan bir başka faktördür. Gelişmiş ülkelere bakıldığında okuryazar oranının oldukça yüksek olduğu görülür. Mali, Çad gibi gelişmemiş ülkelerde ise bu oran %50'nin altına düşmektedir.

Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kolları Dağılımı

Aktif nüfusun yaklaşık yarısı hizmetler sektöründe, diğer yarısı ise tarım ve sanayi sektöründe çalışmaktadır. Geri kalmış ülkelerde tarım sektörü fazla iken, gelişmiş ülkelerde ise hizmet sektörünün oranı daha fazladır.

Şehir ve Kır Nüfusu

Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun çoğunluğu şehirlerde, az gelişmiş ülkelerde ise kırsal kesimlerde yaşamaktadır.

Nüfus Yoğunluğu

Nüfus yoğunluğu, herhangi bir elle tutulur nesne için kullanılabilir, ancak genelde yaşayan organizmalar için kullanılmaktadır. Nüfus yoğunluğu birim alanda yaşayan organizma sayısı olarak ifade edilir.

İnsanoğlu için nüfus yoğunluğu birim alanda yaşayan kişi sayısı olarak ifade edilir, hesaplama yapılırken alandaki su bazen hesaba katılır. Bazen bu hesaplama tüm alan için yapılırken, bazen de yalnızca yerleşim yerleri için, yerleşilebilir alanlar için, tarım yapılan ya da tarım yapılabilecek alanlar için hesaplanır.

Genellikle kilometre karede, mil karede ya da hektarda kişi sayısı olarak hesaplanır. Bu rakam basitçe alanda yaşayan birey sayısı alanın yüzölçümüne bölünerek yapılır.

Bu sayı bir ülke için, bir kent için ya da tüm dünya için hesaplanabilir. Mali değerler yüksektir.

Herhangi bir alandaki insan yoğunluğunu ifade etmek için değişik yöntemler kullanılır. Nüfus yoğunluğu: Aritmetik, Tarımsal ve Fizyolojik olmak üzere üç türlü hesaplanır.

Aritmetik nüfus yoğunluğu: Toplam nüfus/Yüzölçümü(km²)

Tarımsal nüfus yoğunluğu: Tarım nüfusu/Tarım alanları(km²)

Fizyolojik nüfus yoğunluğu: Toplam nüfus/Tarım arazisi(km²)

Dünyanın en yoğun büyücek ülkesi 134 milyon kişinin Ganj Irmağının aşağı bölümünün çevresindeki yoğun tarım yapılan alandır. Burada nüfus yoğunluğu 900 kişi/km²'dir. Tüm dünyanın nüfus yoğunluğu ise yaklaşık 2 kişi/km²'dir.

Nüfus Piramitleri

Her ülkenin nüfus yapısına göre oluşturulan sayısal verilerden elde edilen grafiklere nüfus piramidi denir.

Nüfus piramitlerine bakarak :

- » Ülkenin ekonomik yapısı
- » Toplam nüfus miktarı
- » Nüfusun yaş ve cinsiyet durumu
- » Ortalama yaşam süresi gibi konularda bilgi edinebiliriz

Gelişmiş Ülkelerin Nüfus Piramitleri Ve Özellikleri

- » Nüfus artış hızı düşüktür, genç nüfus oranı azdır.
- » Nüfusun büyük kısmı şehirlerde yaşar
- » Tarımda makineleşme görülür.
- » Bebek ölüm oranları düşüktür.
- » Yaşam standartları yüksektir, ortalama yaşam süresi uzundur.
- » Kişi başına düşen milli gelir payı yüksektir. Ülkenin kalkınma hızı fazladır.
- » İhracatta sanayi ürünlerinin payı fazladır.
- » Aktif nüfus oranı yüksektir. Ve çalışan işçilerin nitelikleri fazladır.

Gelişmemiş Ülkelerin Nüfus Piramitleri Ve Özellikleri

- » Nüfus artış hızı yüksektir, genç nüfus oranı fazladır.
- » Nüfusun büyük kısmı köylerde ve kasabalarda yaşar
- » İlkel tarım metodları uygulanır.
- » Bebek ölüm oranları yüksektir..
- » Yaşam standartları düşüktür, ortalama yaşam süresi kısadır.
- » Kişi başına düşen milli gelir payı azdır. Ülkenin kalkınma hızı yavaştır.
- » İhracatta tarım ve hayvancılık ürünlerinin payı fazladır.
- » Aktif nüfus oranı düşüktür.. Ve çalışan işçilerin nitelikleri azdır.

Türkiye Nüfusunun Dağılışı ve Yapısal Özellikleri

Nüfus; Sınırları belirli bir alanda, belirli zaman diliminde yaşayan insan sayısına denir.

Nüfus Artış Hızı

Doğum oranı ile ölüm oranı arasındaki farktır. Bu fark, doğal nüfus artış hızını verir. Göçler göz önüne alındığında ise reel nüfus artış hızı belirlenmiş olur.

Nüfus Artış Hızını Artıran Nedenler

- Doğum oranının ölüm oranından yüksek olması
- Eğitim seviyesinin düşük olması
- Bebek ölümlerinin az olması
- Sağlık hizmetlerinin iyileşmesi
- Ortalama yaşam süresinin artması
- Gelnek ve görenekler
- Dışarıdan yapılan göçler
- Dini inanışlar vb.

Nüfus Artış Hızını Azaltan Nedenler

- Aile planlamaları
- Bebek ölümlerinin fazla olması
- Eğitim seviyesinin yükselmesi
- Dışarıya göç vermesi
- Doğal afetler ve salgın hastalıklar
- Savaşlar ve etnik baskılar
- Sanayileşme ve kadının iş hayatına atılması
- İnsan emeğine olan ihtiyacın azalması

Nüfus Artış Hızının Yüksek Olmasından Kaynaklanan Olumsuz Sonuçlar

- Kişi başına düşen milli gelir azalır.
- İşsizlik artar.
- Beslenme ve sağlık hizmetleri aksar.
- Köyden kente göç artar.
- Çarpık kentleşme artar.
- Doğal kaynakların tüketimi artar.
- Yaşam standardı düşer.
- İhracat azalır, ithalat artar.
- Çevre kirliliği artar.
- Kalkınma hızı yavaşlar.

Nüfus Artış Hızının Yüksek Olmasından Kaynaklanan Olumlu Sonuçlar

- İhtiyacın daha fazla olmasıyla birlikte üretim artar.
- Ülkede insan sayısının artmasıyla birlikte daha fazla vergi toplanır.
- Nüfus artışının yaşanması yeni endüstriyel alanların oluşmasını sağlar.
- İhracattaki rekabet nüfus artışıyla kolaylaşır.
- Mal ve hizmetlere olan rağbet artar.
- Ülkenin askeri gücüne katkıda bulunur.
- Üretimdeki maliyet azalmaya başlar.
- Askeri savunma alanında kısa sürede güçlü ordular kurulur.
- Ülke nüfusu dinamik bir yapı kazanır.

Gelişmiş Ülkelerde Gelişmemiş Ülkelere Göre

- Doğum oranı düşüktür.
- Nüfus artış hızı azdır.
- Kalkınma hızı fazladır.
- Yaşam standardı yüksektir.
- Kişi başına düşen milli gelir yüksektir.
- Ortalama yaşam süresi uzundur.
- Eğitim düzeyi yüksektir.
- Bebek ölüm oranı düşüktür.
- Yaşlı nüfus oranı fazladır.
- Kentli nüfus oranı yüksektir.
- İşsizlik oranı düşüktür.
- Enerji tüketimi fazladır.

Türkiye’de Nüfus Artışı ve Nüfus Sayımları

Cumhuriyet Döneminin ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır ikinci 1935’te yapılmış ve 1990 yılına kadar her 5 yılda bir sayım gerçekleştirilmiştir. 2000 yılındaki bilgisayar ortamında yapılmıştır.

Genel olarak bakıldığında ilk sayımdan 1985 yılına kadar göç, kentleşme sanayileşme, aile planlaması, eğitim seviyesinin yükselmesi ve kadının iş hayatına daha çok girmesinden dolayı ülke nüfusunun artış hızı azalmıştır.

Türkiye’de Nüfus Politikaları

- Nüfus politikaları nüfusun niteliğini, niceliğini ve dağılımını etkileyen bilinçli uygulamalardır.
- Dünyada genel olarak uygulanan üç çeşit nüfus politikası vardır. Bunlar;
 - * Nüfus artışını artırmaya yönelik nüfus politikası
 - * Nüfus artış hızını azaltmaya yönelik nüfus politikası
 - * Nüfusun niteliğini ve niceliğini iyileştirmek amacıyla uygulanan nüfus politikasıdır.
- Türkiye’de farklı dönemlerde farklı nüfus politikaları uygulanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından planlı dönemin başladığı 1963 yılına kadar nüfus artış hızını yükseltici politikalar izlenmiştir.

Bu durum üzerine;

- * Fazla nüfusun bir ülke için askeri ve siyasi güç olması,
- * Tarımda insan gücüne duyulan ihtiyacın fazla olması,
- * Savaş ve salgın hastalıklarla genç nüfusun azalmış olması,
- * Türkiye’nin hızla kalkınmak zorunda olması etkili olmuştur.
- Planlı dönemin başladığı 1963 yılından günümüze kar ise nüfus artış hızını düşürücü politikalar izlenmiştir. Bu nedenle hızlı nüfus artışının ekonomik kalkınmaya engel olduğu düşüncesi yayılmaya başlamış ve 1965’de Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Çıkarılan kanunla aile planlaması uygulanmıştır.
- Ekonomide yapısal değişimlerin gerçekleştiği 1980 yılı sonrası, nüfus artış hızının istenilen seviyede tutularak, nüfusumuzun nitelik ve niceliklerini iyileştirme politikaları izlenmeye başlanmıştır.

Nüfus Yoğunluğu

1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

Bir ülke veya bir bölgedeki toplam nüfusun, o ülkenin ya da bölgenin yüz ölçümüne bölünmesiyle elde edilir.

Aritmetik Nüfus Yoğunluğu= Toplam Nüfus/ Yüz Ölçümü

– Türkiye’de aritmetik nüfus yoğunluğu sürekli artmıştır. Bunun nedeni Türkiye’nin toplam nüfusunun sürekli olarak artması yüz ölçümünün değişiklik göstermemesidir.

Türkiye’de aritmetik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge

– Türkiye’de aritmetik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesidir nedeni; Marmara’nın yüz ölçümünün küçük olması toplam nüfusun çok fazla olmasıdır.

Türkiye’de aritmetik nüfus yoğunluğunun en az olduğu bölge

– Türkiye’de aritmetik nüfus yoğunluğunun en az olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesidir. Nedeni; D. Anadolu’nun yüz ölçümünün fazla, toplam nüfusunun ise az olmasıdır.

Aritmetik nüfus yoğunluğunun bölgeler arasında farklılık göstermesinin nedenleri;

- Doğal faktörler (Yeryüzü şekilleri, iklim vb..)
- Beşeri ve ekonomik faktörler (Sanayi, ticaret, turizm, tarım vb..)

2. Tarımsal Nüfus Yoğunluğu

Tarımla uğraşan nüfusun, tarım alanlarına bölünmesiyle bulunan kavrama tarımsal nüfus yoğunluğu denir. Tarımsal nüfus yoğunluğu ile arazinin engebeli olması arasında doğru orantı kurulabilir. Engebe artarsa tarımsal nüfus yoğunluğu da artar.

Tarımsal Nüfus Yoğunluğu= Tarımla Uğraşan Nüfus / Tarım Alanı

Türkiye’de tarımsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge

Engebeli arazilerde tarımsal nüfus yoğunluğu fazla olur bunun nedeni ise engebeli alanlarda ;

- Tarım alanı dar olur.
- Diğer ekonomik faaliyetler gelişmez bu yüzden tarımla uğraşan nüfus fazla olur.
- Dar tarım alanlarında tarımla uğraşan sayısı fazla olursa yoğunluk fazla olacaktır.

Türkiye’de Tarımsal Nüfus Yoğunluğunun Fazla Olduğu Yerler

Bu söylediklerimizden yola çıkarak Türkiye’de tarımsal nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerler;

- Doğu Anadolu Bölgesi
- Hakkâri Bölümü
- Doğu Karadeniz
- Batı Karadeniz
- Yıldız Dağları Bölümü
- Menteşe – Muğla Yöresi
- Yukarı Kızılırmak Bölümü
- Teke Platosu
- Taşeli Platosu ‘dur.

Türkiye’de tarımsal nüfus yoğunluğunun en az olduğu bölge

Tarımsal nüfus yoğunluğunun az olduğu yerler ise yer şekillerinin sade tarım alanlarının geniş olduğu;

- İç Anadolu Bölgesi
- G. Doğu Anadolu Bölgesi
- Marmara Bölgesi
- Ergene Bölümü
- Çukurova ‘dır.

3. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu

Toplam nüfusun tarım alanlarına bölünmesi ile elde edilen rakama Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu denir.

Türkiye’de fizyolojik nüfus yoğunluğunun en az olduğu bölge

– İç Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerimizdir.

Türkiye’de fizyolojik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge

Tarım Alanının çok dar olması yüzünden fizyolojik nüfus yoğunluğu fazla olan yerler;

- Doğu Anadolu Bölgesi
- Hakkâri Bölümü
- Doğu Karadeniz
- Batı Karadeniz
- Yıldız Dağları Bölümü

- Menteşe – Muğla Yöresi
- Yukarı Kızılırmak Bölümü
- Teke Platosu
- Taşeli Platosunda fazladır

Aşırı Nüfus yüzünden fizyolojik nüfus yoğunluğu fazla olan yerler;
Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Marmara bölgesinde en fazladır.

Türkiye’de Nüfus Dağılışı ve Nüfus Dağılışı Etkileyen Faktörler

Türkiye’de nüfusun dağılışı etkileyen iki faktör vardır. Bunlar;

1. Doğal faktörler
2. Beşeri faktörler.

1. Doğal Faktörler

Fiziki faktörler, kendi arasında 3 başlık altında incelenmektedir. Bunlar;

- İklim özellikleri
- Yer şekilleri
- Toprak özellikleri

İklim Özellikleri

Türkiye’de nüfus dağılışı incelendiğinde kıyı kesimler yani kışları çok soğuk ve yazları çok sıcak ve kurak geçmeyen yerlerde nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Akdeniz, Ege bölgesi ve Marmara bölgesinin bu bakımdan uygun olması, buralarda nüfusun daha fazla olmasını etkilemektedir. Ülkemizin Doğu Anadolu bölgelerinde (Kars, Erzurum, Ardahan, Iğdır) gibi yerlerde ise nüfusun daha az olduğu görülür. Bunun nedeni, bu bölgelerde yaz aylarının kurak ve sıcak geçmesi, kış aylarında ise çok soğuk olmasından kaynaklanmaktadır. Ama buna karşın Akdeniz, Ege ve Marmara bölgesi ile Karadeniz’in kıyı kesimlerinde nüfus yoğunluğunun daha fazla olduğu görülür.

Yer şekilleri

Yer şekilleri de ülkemizde nüfus dağılımında büyük bir faktör olarak görülmektedir. Doğu Anadolu bölgesinde, Taşeli platosu, Menteşe yöresi gibi yerlerde engebeli araziler hâkim olduğu için buralarda tarım ve ulaşım güçlüğü yaşanır. Bu da nüfusun az olmasında önemli oranda rol oynar.

Toprak Özellikleri

Bir bölgede nüfusun kalabalık olmasında en önemli etken toprak özellikleridir. Toprakları verimli olan Çukurova, Gediz ve Büyük Menderes, buna verilebilecek en iyi örneklerdir. Buna karşın tarım arazileri olmayan ve toprakları tarıma elverişli olmayan yerlere bakıldığında nüfusun daha az olduğu görülmektedir.

2. Beşeri Faktörler

Türkiye’de nüfus dağılışı etkileyen faktörlerden biri de dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi beşeri faktörlerdir. Beşeri faktörler, insanların yaşam kolaylığı ve çalışma alanları bakımından yoğun olan yerlerde yaşamalarını etkiler. Beşeri faktörler kendi aralarında 5 başlık altında incelenir. Bunlar;

- Sanayileşme
- Tarım
- Yeraltı kaynakları
- Turizm
- Ulaşım
- Sanayileşme

Dünyanın her yerinde sanayinin geniş olduğu yerlerde nüfus kalabalığının daha fazla olduğu görülür. Daha iyi bir yaşam ve çalışma şartlarının iyi olduğu İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa, Adana ve İzmir gibi yerlerde nüfusun daha fazla olmasının nedeni de sanayileşmenin buralarda daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Buna karşın Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu bölgesi ile Karadeniz bölgelerinde nüfus daha azdır. Bunun nedeni, iş imkânlarının olmamasını etkileyen sanayileşmenin yoğun olmamasıdır.

Tarım

Tarım, insan hayatının düzenli olabilmesi için en önemli kaynaklardan biridir. Hem ekonomik güç bakımından hem de insan yaşamı açısından önemli bir yere sahip olan tarım arazilerinin fazla olduğu yerlerde insan nüfusu da fazladır. Çukurova, Gediz, Bafra ve Çarşamba ovaları gibi yerlerde nüfusun fazla olmasının nedeni de budur.

Yeraltı Kaynakları

Enerji kaynakları ve madenlerin yoğun olduğu bölgelerde de yine nüfus daha fazladır. Çünkü bu yerlerde yaşam şartlarına katkıda bulunacak iş sahaları daha geniştir. Ülkemizin Zonguldak, Soma, Elbistan gibi yerleşim yerlerinde nüfusun yoğun olmasının nedeni de yine yeraltı kaynaklarının fazla olmasındandır.

Turizm

Türkiye’de nüfusun yoğun olduğu bölgelerden biri Ege diğeri de Akdeniz’dir. Buralarda nüfusun fazla olmasını etkileyen tek etken turizmdir demek yerinde olacaktır. Her ne kadar tarım arazileri bakımından Akdeniz bölgesinin bazı kentleri elverişli olsa da bu bölgede nüfus yoğunluğunun yaşanmasındaki en büyük neden, buraların turizm alanında canlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Ulaşım

Ulaşım, nüfusun artmasında en önemli aktörlerden biridir. İşlerin yürümesi, insan yaşamının daha kolay hale gelebilmesini önemli oranda etkileyen bu faktör, Türkiye ve dünyanın her yerinde nüfusun azalmasına ve artmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Türkiye’nin kalabalık olan Eskişehir, Ankara, Kayseri, İstanbul illerinde nüfusun fazla olmasının en büyük nedenlerinden biri de yine buralarda ulaşımın daha rahat olmasıdır.

Türkiye’de ve dünyada nüfus artışını etkileyen önemli faktör fiziki faktörler olsa da ülkelerin sanayileşmesi, dağılımın daha çok beşeri faktörler üzerinde yoğunlaşmasını etkilemektedir. Bir ülkede nüfus dağılımını etkileyen ekonomik ve beşeri faktörler gelişmiş ise sanayileşme de büyük oranda gelişmiş anlamına gelir.

Türkiye’de Nüfusun Yoğun Olduğu Yerler

Türkiye’de nüfus dağılımı haritası incelendiğinde, ülkenin en kalabalık illerinin Trabzon, Samsun, Zonguldak, İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa, İzmir, Aydın, Adana, İçel, Hatay, Ankara ve Gaziantep illeri oldukları görülmektedir.

Türkiye’de Nüfusun Seyrek Olduğu Yerler

Türkiye’de nüfus dağılımı haritası incelendiğinde, ülkenin en seyrek illerinin Sinop, Kastamonu, Artvin, Gümüşhane, Kırklareli, Çanakkale, Muğla, Kütahya, Burdur, Sivas ve Doğu Anadolu’da Elazığ, Malatya dışında kalan iller oldukları görülmektedir. Yine bunun nedenleri de yukarıda saydığımız doğal ve beşeri faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Türkiye ‘de Nüfusun Yapısal Özellikleri

1. Nüfusun Cinsiyet Durumu

1945 yılındaki sayıma kadar, ülkemizde kadın nüfusunun erkek nüfustan daha fazla olduğunu görüyoruz. Bu durumda, Kurtuluş Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı tehlikesi etkili olmuştur. Fakat, 1945’ten sonra erkek nüfusu kadın nüfusunu geçmiştir. Şu anda erkek nüfus % 1,2 oranında fazlalık gösterir.

Türkiye’de dışarıdan göç alan İstanbul, Ankara, İzmir gibi merkezlerde erkek nüfus fazla iken, dışarıya göç veren Trabzon, Tokat, Yozgat gibi merkezlerde kadın nüfusu daha fazladır.

2. Aktif Nüfus

Aktif nüfus, çalışan nüfus veya faal nüfus olarak da adlandırılır.

15-64 yaş arasındaki nüfusa çalışma çağındaki nüfus denilmektedir. Bu nüfusun hepsi bir işte çalışmaktadır. Çalışabilecek yaştaki nüfus içinde, çalışan nüfus oranı ne kadar çoksa, işsizlik oranı o kadar azdır. Genellikle, sanayileşmiş ve buna bağlı olarak gelişmiş ülkelerde işsizlik az iken, az gelişmiş ülkelerde işsizlik fazladır.

Türkiye’de nüfusun % 40’ını çocuk, genç ve yaşlı nüfusu oluşturduğundan, aktif nüfus oranı gelişmiş ülkelere göre daha az ve işsizlik oranı daha fazladır.

Çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı

Ekonomik faaliyetler üç büyük gruba ayrılır. Bunlar:

- Tarım (Tarım, hayvancılık, ormancılık, vs.)
- Sanayi (Endüstri, madencilik, vs.)
- Hizmet (İnşaat, ticaret, turizm, vs.) sektörleridir.

Az gelişmiş ülkelerde, toplam çalışan nüfusun % 90’a yakını tarımsal nüfus özelliği taşır. Gelişmiş ülkelerde ise tarımsal nüfus % 10 civarındadır. Diğer nüfus, hizmet ve sanayi sektöründe çalışmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde, hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların oranı, tarımdan oldukça fazladır. Gelişmekte olan ülkelerde, sanayi ve hizmet sektöründe çalışan nüfus, gelişmiş ülkelere göre daha azdır.

Türkiye’de 1927 yılında nüfusun %90’ı tarım, %10’u sanayi ve hizmet sektöründe çalışmıştır. 1950 – 1960 lı yıllarda tarım sektöründeki nüfus azalmaya başlamıştır. Özellikle 1980 li yıllardan sonra, sanayileşme hızının artmasıyla tarım sektöründeki nüfus % 50’nin altına düşmüştür.

Çalışan nüfusun içindeki tarımsal nüfus oranı azalırken, nüfusun miktarı artmıştır. Çünkü, 1927 de 13 milyon olan nüfus, 1997 de 62 milyonu geçmiştir. Bu durum gözardı edilmektedir.

Türkiye’de çalışan nüfusun yaş ortalaması düşüktür. Çalışan nüfusun bölgelere göre dağılımı incelendiğinde dengesizlik görülür.

Sanayi ve hizmet sektöründeki nüfusun büyük bölümü, Marmara Bölgesi’ndeki Çatalca – Kocaeli ve Güney Marmara bölümlerinde yoğunlaşmıştır. İzmir, Ankara, Eskişehir, Adana, Mersin, Zonguldak, Ereğli, Karabük, Gaziantep, Kayseri, Denizli, Konya gibi illerde sanayi nüfusu yoğundur.

3. Nüfusun Eğitim Durumu

6 yaşını bitiren nüfusa, tüm Dünya’da eğitim verilmeye çalışılır. Eğitim okur – yazarlık, ilköğretim, lise ve üniversite olmak üzere sınıflandırılabilir.

Türkiye’de yıllara göre okur – yazarlık oranı şu şekildedir:

– Türkiye’de ilköğretimde okuyanların sayısı 10 milyon civarında iken, liselerde ise yaklaşık 2 milyon öğrenci eğitim görmektedir.

– 1990 yılına göre, faal nüfusun % 55’e yakını ilkokul mezunları, % 7,4’e yakını okur – yazar, % 5’e yakını ortaokul ve lise mezunları, % 4’ünü de üniversite mezunları oluşturmaktadır.

4. Nüfusun Kırsal – Kentsel Durumu

Türkiye’de nüfusu 10.000’den az olan yerleşmelere kır nüfusu, fazla olan yerleşmelere de kent nüfusu denilmektedir. Ülkemizde, 1927 -1997 yılları arasında kır ve kent nüfusunda büyük değişimler olmuştur.

Ülkemizde ulaşım yollarının ve sanayi faaliyetlerinin gelişmeye başlaması bunun yanında kırsal nüfusun artmasıyla birlikte kente doğru bir göç olayı başlamıştır.

Kırsal kesimden kente göç olayı, en fazla, 1980 -1985 yılları arasında meydana gelmiş ve 1985 li yıllarda kır ve kent nüfusu az çok dengelenmiştir. En son yapılan 1997 yılındaki sayımda kent nüfusu % 65’e ulaşmıştır. Bu sonuç, ülkemizde sanayi ve hizmet sektöründe çalışan nüfusun arttığını göstermektedir. Aşağıdaki grafikler, Türkiye’nin kentsel ve kırsal nüfus değişimlerini daha iyi ifade etmektedir. Dikkatle inceleyiniz.

Az gelişmiş ülkelerle, gelişmiş ülkelerin nüfus özelliklerinin karşılaştırılması

Az gelişmiş ülkelerde;

- Doğum oranı ve nüfus artış hızı yüksektir.
- Genç nüfusun oranı fazla, yaşlı nüfus oranı
- Nüfus grafiği geniş tabanlı üçgene benzer. Ortalama yaşam süresi azdır.
- Çalışan nüfusun yaş ortalaması düşük, bağımlı nüfus oranı fazladır.
- Tarım sektöründe çalışan nüfus fazla, hizmet ve sanayi sektöründe çalışan nüfus azdır.
- Nüfusun eğitim seviyesi düşüktür.
- Nüfusun yarısından çoğu, kırsal kesimde yaşamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde;

- Doğum oranı ve nüfus artış hızı düşüktür.
- Ortalama yaşam süresi fazladır.
- Genç nüfus oranı az, orta ve yaşlı nüfus fazladır.
- Nüfus grafiği, tabanı dar, orta kesimi şişkin bir üçgene benzer.
- Çalışan nüfusun yaş ortalaması yüksek ve bağımlı nüfus oranı azdır.
- Hizmet ve sanayi sektöründeki çalışan nüfus, tarım sektöründe çalışan nüfustan daha fazladır.
- Nüfusun eğitim seviyesi yüksektir.
- Nüfusun yarısından çoğu, kentte yaşamaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de Göçler

Göç: İnsanların doğal, ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerden dolayı sürekli yaşadığı yerlerden başka yerlere tolu olarak veya bireysel olarak yerleşmeleri olayına **göç** denir.

Göç olayının temelindeki faktör insanların geçimlerini sağlamak için tarım, hayvancılık, açısından elverişli yerleri elde etme isteğidir. İnsanların nüfusları artınca doğal kaynaklar artan nüfusu beslemekte yetersiz olduğu yerlerden, tarım hayvancılık potansiyeli fazla olan yerlere doğru gitmektedirler.

Göçler bireysel veya toplu olabilir. Bu olay sürekli veya geçici olabilir. Göç olayları bazen gönüllü, bazen de zorunlu olabilir. Göçler bazen kısa mesafeli olduğu gibi, bazen de uzun mesafelerde gerçekleşebilir.

Mübadele Göçleri (Yer Değiştirme)

Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi ile oluşan göçlerdir. Örneğin Kurtuluş Savaşı sonrası Yunanistan ile yapılan anlaşmalarla ülkemizde yaşayan Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler arasında yer değiştirme göçleri yaşanmıştır.

Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan arasında nüfus mübadelesi protokolü imzalanmıştır. Bu göçler Romanya ile Bulgaristan arasında da olmuştur. Bu protokol ile İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkleri kapsamıştır. Bu protokol ile Yunanistan'dan 400.000 Türk Türkiye'ye, Buna karşılık Türkiye'den 150.000 Rum Yunanistan'a gitmiştir. Bu göçler insanların gönüllü olarak yaptıkları göç hareketleri olmayıp, zorunlu göçlerdir.

Beyin Göçü

Bilim ve tekniğin gelişmesine katkıda bulunabilecek nitelikteki elemanları çalışmak üzere başka ülkelere göç emesi olayına **beyin göçü** denir. İyi eğitilmiş elemanların daha iyi çalışma olanakları sağlayan ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir. Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin nitelikli kişilerinin sanayileşmiş ülkelere gitmesidir.

Örneğin II. Dünya Savaşı sırasında Alman bilim adamlarının ABD'ye göçü bu türdendir.

Göç veren ülkeler açısından en büyük kayıp olarak değerlendiren göçtür. Ekonomisi gelişmemiş ülkelerin yüksek paralar harcayarak yetiştirdiği elemanlar ellerinden kaçmaktadır. Ülkeler arasında gelişmişlik farkının artmasına neden olmaktadır. Zor şartlarda yetiştirdikleri kaliteli elemanları kaybeden gelişmekte olan ülkelerin kalkınmaları yavaşlamaktadır. Özellikle beyin göçü 1960 yıllardan itibaren artmaya başlamıştır. Doktor, mühendis, ekonomist, sanatçı v.b. alanında iyi yetişmiş insanların göç etmesi, ülkemizde de önemli bir sorundur. Pakistan, Çin, Filipinler, Cezayir, Fas, Tunus, İran, Nijerya, orta Asya devletleridir.

En Çok Beyin Göçü alan ülkeler: A.B.D. Kanada, Avustralya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Almanya, Fransa, İsviçre, İsveç, Norveç, vb.

Bazı ülkeler beyin göçü alırken aynı zamanda beyin göçü verebilir. Kanada bunun en iyi örneğidir. Ülkemize de son yıllarda bazı Orta Asya devletlerinden az sayıda yetişmiş insan gelmektedir. Avrupa ve ABD'de çok sayıda Türk uzman başka ülkeler için çalışmaktadır bu da ülkemiz için bir kayıptır.

Beyin göçünün başlıca nedenler:

1. Sanayileşmiş ülkelerin ödedikleri yüksek ücretler
2. Çalışma şartlarının kolaylığı, teknoloji ve gelişmelerden en iyi şekilde yararlanma imkânı
3. Göç gönderen ülkede iyi yetişmiş kişilerin kendi alanı ile ilgili uygun iş bulmakta zorlanmaları veya kariyer yapmakta imkân bulamamaları.

İşçi Göçleri

Ekonomik gelişmenin yavaş olduğu ülkelerde iş olanaklarının az olması, bu imkânların geliştiği ülkelere ve bölgelere doğru göçlere neden olmaktadır. İşsizlik nedeniyle yapılan göçlere **iş gücü göçü** denir. İşgücü göçleri mevsimlik, kısa süreli veya uzun süreli olabilir. Örneğin ülkemizde yaz mevsiminde pamuk işçilerinin

Çukurova'ya gelmesi mevsimlik iş gücü göçüdür. II. Dünya Savaşından sonra yıkılan Avrupa ekonomisini yeniden kurmak için 1952- 1954 yılları arasında Almanya, Fransa, Belçika, Avusturya, Hollanda gibi ülkeler kalkınma hamlesi başlatmış, bu hamle sonucu yetersiz gelen iş gücünü karşılamak için dış ülkelere işçi talebinde bulunmak zorunda kalmışlardır. 1952 de Federal Almanya yabancı işçi çalıştırmaya başlamıştır. Avrupa'da yukarıda sayılan gelişme hamlesi başlatan ülkelerde Almanya'yı takip ederek yabancı işçi çalıştırmaya başlamışlardır. Bunlara karşılık ise gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde yaşanan işsizlik sonucu birçok ülke de dış ülkelere işgücü göçü vermeye başlamışlardır.

Avrupa'da Yunanistan, İspanya, Portekiz, Yugoslavya, İtalya vb, Afrika'da Cezayir, Fas, Tunus, gibi sömürge devletleri de Avrupa ülkelerine işgücü vermişlerdir. Bu gün ise dünyada başta Asya, Afrika, Güney Amerika'nın gelişmekte olan ve geri Kalmış ülkeleri başta Avrupa, Kuzey Amerika, (ABD, Kanada) ve Avustralya'ya işgücü vermektedir.

Özellikle bu gelişen ülkeler artık vasıfsız işçileri pek almamakta yetişmiş, kaliteli eğitimli insanları almaktadır. Artık bu olay daha çok beyin göçüne doğru dönmüştür.

Türkiye'de yurt dışına işgücü veren ülkelerin başında gelmektedir. Ülkemizde iş gücü göçleri 1960'tan sonra başlamıştır. Türkiye göç veren bir ülke olmaya başladı. Bu yıllarda başta batı Avrupa ülkelerine olmak üzere

Avrupa'nın diğer ülkelerine de işgücü göçü meydana gelmiştir. 1958–1986 arasında başta Almanya olmak üzere Fransa, Hollanda, Avusturya, İsviçre, Danimarka, İngiltere ve İsveç 1,3 milyon işçi göç etti.

İnsanları Göçe İten Sebepler Açısından Göçler

1- Zorunlu göçler: Savaşlar, sınır değişiklikleri, Mübadele (Antlaşmalarla sağlanan nüfus değişiklikleri), Etnik baskılar, Salgın hastalıklar, doğal afetler, Kamulaştırma sonucu oluşan göçlerdir.

2- Gönüllü Göçler: İş bulmak, eğitim görmek, sağlık şartlarından yararlanmak, macera aramak, Şehirdeki kültürel sanatsal faaliyetlerden yararlanmak, beyin göçü gibi göçlerdir

Gidilen Yere Göre Göç Tipleri

1- İç Göçler: Herhangi bir ülkenin sınırları içinde oluşan göçlerdir. Bu yer değiştirme hareketi sırasında ülke nüfusunda herhangi bir değişme söz konusu değildir. Genellikle iç göçlere bağlı olarak kent nüfusları artarken, kırsal nüfus azalmaktadır.

İç göçler;

- » Kırsal alandan kırsal alana,
- » Kırsal alandan kentlere,
- » Kentlerden kentlere,
- » Kentlerden kırsal alana doğru olmaktadır.

İç göçlerin en fazla görüldüğü kırsal alandan kentlere doğru olanıdır. Verimli tarım alanları, endüstrinin geliştiği bölgeler, ticaret merkezleri, maden yatakları bakımından zengin olan bölgeler ve turistik yöreler göçmen çekerler.

İç göçler ikiye ayrılır;

Mevsimlik Göçler: Genel olarak tarım işçilerinin oluşturduğu göçlerdir. Ayrıca inşaat, işçileri, yaylacılık ve inşaat işçileri ve turizm sezonu işçileri gibi.

Sürekli Göçler: İnsanların yaşadığı yerlere bir daha geri dönmek üzere ve gittikleri yerlerde sürekli kalmasıyla oluşan göçlerdir.

2-Dış Göçler: Bir ülkeden başka ülkelere olan göçlerdir. Göç veren ülkenin nüfusu azalır. Alanın ise artar.

Türkiye'de Göçler

Göç; nüfusun, çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere olan hareketidir. İç göçler ve dış göçler olmak üzere ikiye ayrılır.

İç Göçler

Ülke içerisinde, nüfusun yer değiştirmesine iç göç denir. İç göçlerle bir ülkenin toplam nüfusunda değişme olmaz. Sadece, bölgelerin ve illerin nüfusunda artma ya da azalma meydana gelir.

İç göçler, kalıcı ve mevsimlik göçler olmak üzere ikiye ayrılır.

1. Kalıcı Göçler

Bu göçler genellikle, kırsal kesinden kente veya küçük şehirden büyük şehire olan göçlerdir. Kırsal alandan kentlere daha çok göç olmaktadır.

Kalıcı iç göçün nedenleri

- Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı,
- Miras yoluyla tarım alanlarının daralması ve ailelerin geçimini karşılamaması,
- Tarım alanlarının yetersiz gelmesi ve erozyonun artmasıyla toprağın verimsiz hale gelmesi,
- Tarımda makineleşmenin artması ve buna bağlı olarak tarımsal iş gücünün azalması,
- Kırsal kesimde iş imkanlarının sınırlı olması,
- Ekonomik istikrarsızlık ve sosyal problemler,
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği,
- iklim ve yer şekillerinin olumsuz etkileri,
- Kentlerde sanayinin gelişmiş olmasından dolayı iş imkanlarının fazlalığı,
- Kentlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlığıdır.

Kalıcı iç göçün sonuçları

- Ülke genelinde nüfusun dağılışında dengesizlik görülür.
- Yatırımlar dengesiz dağılır.
- Kırsal kesim yatırımlarında verimsizlik meydana gelir.
- Düzensiz kentleşme görülür.
- Sanayi tesisleri kent içinde kalır. Kentlerde konut sıkıntısı çekilir. Kent nüfusunda aşırı artış meydana gelir.
- Alt yapı hizmetlerinde (yol, su, elektrik) yetersizlik görülür.
- Kentlerde işsiz insanların oranı artar.

İç göçü önlemek için

- Tarımda sulama imkânlarını arttırmak,
- Intansif tarım metodunu geliştirmek,
- Besi ve ahır hayvancılığını geliştirmek ve yaygınlaştırmak,
- Kırsal kesimde eğitim ve sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmak,
- Tarım ve hayvancılığa bağlı sanayi kollarını kırsal alanlara yönlendirmek,
- Kırsal kesimde küçük sanayi kollarını geliştirmek, vb. gereklidir.

2. Mevsimlik İç Göçler

Kırsal kesimdeki bazı ailelerin büyük şehirlere, tarımın yoğun olarak yapıldığı yerlere, yaz turizminin geliştiği yerlere bir müddet çalışmak üzere göç etmeleri ile gerçekleşir.

Yaylaya çıkma olayı da mevsimlik göçler içerisinde yer alır. Mevsimlik göçlerle Adana, Mersin, Hatay, Aydın, Muğla, Antalya gibi merkezlerde, yaz ile kış mevsimleri arasındaki nüfus miktarlarında önemli değişimler olmaktadır.

- Kırsal kesimden göç edenlerin özellikleri
- Genellikle genç nüfus göç etmektedir.
- Erkek nüfus, kadından daha fazla göç etmektedir.
- Göç edenlerin çoğu sanayi ve hizmet sektöründe çalışmaktadır.
- Göç sonucunda kentlerde hızlı nüfus artışı meydana gelmiştir.
- Sanayileşme göçü arttırmaktadır.
- Kentleşme hızı sanayileşme hızından daha yüksektir.
- Bölgelerin toplam nüfusu ve nüfus yoğunluğu göçlerle hızla değişmektedir.

Dış Göçler

Bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçlere **dış göç** denir. Dış göçlerin başlıca nedenleri:

- Ekonomik nedenlerle çalışmaya gidilmesi
- Tabii afetler
- Savaşlar
- Etnik nedenler
- Sınırların değişmesi
- Uluslararası anlaşmalarla sağlanan nüfus değişimi

Dış göçlerin sonuçları

- Göç eden ülkede nüfus artar, göç veren ülkede ise azalır.
- Ülkeler arasında ekonomik ilişkiler gelişir.
- Ülkeler arası kültürel ilişkiler gelişir.

Dış göçler ve Türkiye

Ülkemize 1923 – 1989 yılları arasında çoğu Balkan ülkelerinden olmak üzere 2,2 milyon göç olmuştur. Bu sayı nüfusumuzun % 5'ini oluşturur.

1950'den sonra, başta Almanya olmak üzere yurt dışına işçi gitmeye başlamıştır. Bugün Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İsveç, ABD, Avustralya, Libya, S. Arabistan, Kuveyt ve Orta Asya ülkelerinde işçilerimiz bulunmaktadır. Yurt dışındaki nüfusumuz 4 milyonu geçmiştir.

Türkiye'den yurt dışına göç sonucunda;

- Ülkemize giren işçi dövizini artmıştır.
- Ülke turizminin gelişmesini sağlamıştır.
- Türk ticaretinin yaklaşık % 20 sine kaynak oluşturmuştur.
- Artan nüfusun işsizlik sorununa kısmen çözüm bulunmuştur.

Ekonomik Faaliyetler

İnsanoğlu yer yüzünde ortaya çıktığı günden bugüne büyük bir değişim yaşamıştır. Bu değişim; bedensel, sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda çok büyük bir değişim özelliği gösterir.

İnsanoğlunun yaşadığı değişim bütün bu alanlarda birbirine paralel gelişmiştir. Gelişimin temel dinamiğini ekonomik faaliyetler ve geçim tarzları belirlemiştir.

Hayat tarzının biçimlenmesinde etkili olan faktörler şunlardır:

- Yeryüzü şekilleri
- Bitki örtüsü
- Su kaynakları
- Nüfus

Yeryüzü Şekilleri Faktörü

- İnsanlar olumsuz iklim şartları ve vahşi hayvanlardan korumak için yüksek engebeli yerleri tercih etmediler.
- Ovaya yakın dağ yamaçlarındaki oyuklarda yaşamayı tercih ettiler.
- Buralar aynı zamanda avcılığa ve toplayıcılığa uygun yerlerdi.
- Zamanla düz araziye indiler.

Bitki Örtüsü Faktörü

- Sık ormanların olduğu yerler yaşamı zorlaştırmıştır.
- Bu nedenle ağaçların kısmen seyrek olduğu, ziraat yapılabilen yerleri tercih etmişlerdir.

Su kaynakları Faktörü

- Su kaynaklarının olduğu yerler, yaşama alanları olarak insanların ilk tercihleri olmuştur.
- Bu yüzden ilk medeniyetler akarsu kenarlarında kurulmuşlardır.

Nüfus Faktörü

- İnsanların nüfusu arttıkça gelirin nüfusu da artmıştır.
- Akraba toplulukları menfaatlerini koruyabilecek tedbirler almışlardır.
- Bu yüzden topluluklarda geçerli olmak üzere ilkeler ve kurallar konulmuştur.
- Topluluklar büyüdükçe gelenek ve göreneklerle birlikte yönetim başlamıştır.

Geçmişten Günümüze Geçim Tarzları

1. Paleolitik Dönem (Kaba Taş Devri)

- Temel ekonomik faaliyet avcılık ve toplayıcılıktır.
- İnsanların ortalama yaşam süresi 20-25 yıl olup beyin hacmi küçük, boyları kısadır.
- Mağaralar barınma amaçlı kullanılmıştır.
- Göçebe topluluklar halinde yaşamaktadırlar.
- Bu dönemde ilk basit araçları yapmayı başarmışlardır.

2. Mezolitik Dönem (Yontma Taş Devri)

- Avcılık ve toplayıcılık hakimdir.
- Araç yapabilme yeteneğindeki gelişim avlanma yeteneklerini geliştirmiştir.
- Böylelikle beslenme kültürü değişime uğramış, beyin hacmi artmaya, boyları uzamaya başlamış.
- Dönem sonunda insanoğlu ateşi bulmuş böylelikle sulak alanlara yerleşmeye başlamıştır.
- İlk kez köpek evcilleştirilmiştir.

3. Neolitik Dönem (Cilalı Taş Devri)

- Sulak alanlarda ilk kez tarım ve hayvancılık faaliyetleri başlamıştır.
- Kurak iklim alanlarında buğday, arpa ve yetiştirdikleri koyun, keçi ile beslenmişler.
- Araç – gereç yapımı oldukça gelişmiş, bunların üretimini yapan zanaatkarlar ortaya çıkmıştır.
- Üç meslek grubu vardı: Çiftçi, çoban, zanaatkar.
- Geniş kitleler halinde yerleşik yaşama geçmiştir.
- Bu olayların sonucunda insan ömrü uzamış, beyin hacmi artmış ve bedensel gelişim hızlanmıştır.
- İlk nüfus patlaması bu dönemde gelişmiştir.
- Özel mülkiyet kavramı bu dönemde ortaya çıkmıştır.

4. Kalkolitik Dönem (Maden Devri)

- M.Ö. 5000 ile 3000 yıllarını kapsar.
- Tarım ve hayvancılığın gelişmesi insanın sosyal yapısında değişimlere sebep olmuştur.
- Köy yerleşmeleri kentlere dönüşmüş. Onların da birleşmesiyle büyük imparatorluklar kurulmaya başlanmıştır.
- Meslek sayısı artmıştır
- Ticarete konu olan ürünler artmıştır.
- İlk sınıfsal tabakalar ortaya çıkmıştır.

Ekonomik Faaliyetler

1. Birincil Ekonomik Faaliyetler (Tarım)

Temel maddelerin doğrudan veya dolaylı olarak doğal çevreden temin edilmesine dayanır. Avcılık, toplayıcılık, balıkçılık, ormancılık, madencilik, tarım ve hayvancılık bu tür faaliyetlere örnek verilebilir.

Bu yolla elde edilen ürünler, doğrudan tüketilebileceği gibi sanayi faaliyetlerinde ham madde olarak da kullanılabilir. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin artması ve teknolojik imkânlardan daha fazla yararlanmasıyla bu faaliyette çalışanların oranı diğer faaliyetlere göre giderek azalmaktadır.

2. İkincil Ekonomik Faaliyetler (Sanayi)

Birincil ekonomik faaliyetlerden elde edilen ham maddeler veya yarı işlenmiş maddeler kullanılarak yeni ürünler elde edilmesine dayanır. Sanayi ve inşaat faaliyetleriyle enerji üretimi ikincil ekonomik faaliyetlere örnek verilebilir

Tarih öncesi çağlarda (Kalkolitik Çağ) çanak çömlek ve av malzemeleri gibi ürünlerin üretilmesiyle başlayan bu faaliyet türü, günümüzde artan ürün miktarı ve ürün çeşitliliği bakımından ön plana çıkmıştır. Ürünlerin elde edilmesinde insan ve hayvan gücüne dayalı üretim, yerini daha çok makineleşmeye bırakmıştır.

3. Üçüncül Ekonomik Faaliyetler (Hizmet)

Üretime doğrudan katılmayan ancak üretimin artmasına yardımcı olan hizmet faaliyetleridir. Gelişmiş ülkelerde bu sektörde insan sayısı fazladır. Hizmet faaliyetlerine örnek olarak; eğitim, sağlık, ulaşım, turizm, ticaret, bankacılık, pazarlama, güvenlik, sigortacılık, hukuk, belediye ve büro hizmetleri verilebilir.

4. Dördüncül Ekonomik Faaliyetler

Bilgisayar ve uydu aracılığıyla bilgi aktarma sistemlerinin gelişmesi ile ortaya çıkan toplama, işleme, değiştirme ve yayma işlemleriyle uğraşan faaliyet grubudur. Coğrafya bilgi sistemleriyle uğraşan coğrafyacılar bu grubun temsilcileridir.

5. Beşincil Ekonomik Faaliyetler

Karar verme faaliyetleri olarak bilinen ekonomik çalışmaları kapsamaktadır. Büyük şirketlere rehberlik eden, işletme veya kontrol işlevli faaliyetlerdir.